I

Пишу до тебе лист. Якась знемога
На душу впала. В'ються день за днем,
Як болотяна осіння дорога,
Бита від ночі до ночі дощами…

Йде днина в днину, повна туги й суму,
Сльота на вікнах скорбну думу грає,
Ніч в сонну світ обмотує задуму —
І отупінням на душу лягає…

Пишу до тебе лист. Три дні й три ночі
Дощ, з-за обслони хмар не видно неба,
(Тому так дуже тужать мої очі,
Тому мені тебе так дуже треба…)

Бездомний часом вітер-волокита
Задзвонить в шиби піснею від поля.
Гляну, скрізь пусто. Лиш в лахман сповита
На полі ходить бідна хлопська доля…

Легенда каже, що в осінню днину,
Як дощ безвпинно ржаві трави мочить,
Як вітер зжовклу хилить деревину
Та бороздами смуток свій волочить,

Як тихий сумерк на дорогу ляже
Г сірі мряки вздовж ровами бродять,-
В таку годину (стара казка каже)
Зболілі душі на поля виходять

І під вечірні получутні шуми
Блудять стернею, йдучи в сонну воду,
Та заплітають свої тужні думи
В мелодію тиху іраючого броду…

Оповідають собі всяку повість:
Що пережили, виділи й чували…
І снують сумно безконечну повість
Про білі айстри, що в городі в'яли,

Про вмерлі рожі, зрубані явори,
Про сірі птахи, що в вирій летіли,
І про човни, потоплені на морі,
І про забуті по лісах могили,

І про жовняра, що вернув додому,
Та на порозі хати впав без сили,
А як везли на могилки сірому,
То самі дзвони в церкві задзвонили…

Пишу до тебе лист, хоч добре знаю,
Що ті стрічки до тебе не долинуть,
Не долетять вони до твого краю,
Зітруться, зжовкнуть і дотла загинуть…

Та пишу лист… Мені усе здається,
Що ми в дорозі стрінулись з собою
Та що душа твоя ось тут снується
У таку хвилю й мріє враз зі мною…

II

Ще нині мені сниться сталь блискуча
І проникливий куль ворожий свист,

Над нами вітром пролітала туча,
Люди клалися, як осінній лист.

Потому стихло. Холод, шум, знемога,
Біль, сон, безтяма, а у грудях жар —
І довга, довга, як вічність, дорога,
І небо чорне від навислих хмар…

Лютився холод… На мужицькім возі
Везли нас з поля через села, ліс,
Товариш глухо стогнав по дорозі,
Зламану руку й кулю в грудях ніс…

Добились вози… Взяли нас в кімнати,
Старий монастир став нам за шпиталь:
Пожовклі стіни, мури, вікна, грати —
Усе на душу навівало жаль…

Чи знаєш сум шпитального склепіння,
Де визирає біль з усіх сторін?
Дрижать в повітрі смутки і терпіння,
І зимна смерть чаїться біля стін.

Кругом тебе зболілі сонні очі,
А в них безсилля, втома, туга, жаль,
І все тобі здається серед ночі:
Чийсь стогін втих, хтось відіходить вдаль.

Потому йдуть тупі години скуки,
Що сушать мозок, в кусні серце рвуть,
Числиш на стелі риси, щерби, луки,-
І кожна твоя думка, наче ртуть…

То знову душу окрилює туга
За всім, що згасло з чаром давніх літ,
І виринає з мряки спомин друга,
Молоді мрії, як весняний квіт.

І ти — в тій келії, моя добра доле,
Не раз у сні відвідуєш мене,
Потім обоє йдем в далеке поле,
Де осінь тихо зжовклий лист жене…

Самітньо мріють верби придорожні,
Їх шум розносить вітер по полях,
І перед нами дві стежки розбіжні,
І душу дивний заливає страх…

Минає сон. Крізь вікна у кімнату
Впадає блиск світання. День іде,
Ті самі тіні перейдуть крізь хату,
Ту саму скуку вечір приведе.

Так волічеться час. Одна картина
Перед очима вічно тут стоїть,
Лінивим кроком переходить днина,
І всі ми вірим, що забув нас світ…

Оноді рано принесло новину:
Зі сну збудив нас розплаканий дзвін,
В вікні збіліло: сніг покрив хатину,
Що притулилась до шпитальних стін…

Зима… Вже, певно, забіліли гори,
Може, й замовкли й шуми наших рік,
Лиш зеленіють смерекові бори —
Як символ того, що триває ввік…

Іде зима з предовгими смерками…
Заки у печі спопеліє грань,
Спомини добрі сірими нитками
Оснують душу в думань срібну ткань,

Мороз інеєм ме' всрібляти поле,
І білі квіти на вікні зітне…
В таку годину, моя ясна доле,
Може, згадаєш всіх їх — і мене…

III. З ДОРОГИ

Іду від тебе. Бачиш: осінь плаче
І тихо ржавий лист мете під ноги;
Ще придорожнє гордиться будяччя,
І хмарка синя знялась вздовж дороги…

На зжовклій ниві, що в туман сповита,
Бабине літо ткань пряде майстерну…
Гей, в мені знов збудився волокита,
Іду від тебе, йду — і не поверну…

По стерні пісня блудить невесела,
А в мені туга кличе: мандрувати
На гори, доли, за міста і села,
У дикі дебри, де не видно хати.

Гей, мандрувати в світ без плану й цілі;
Ніхто ж мене не кликав на прощання,
Тільки за містом верби зашуміли
Мелодію сумну, як моє кохання…

Ніщо з собою не беру в дорогу,
Тільки про тебе спомин, моя доле,

На мою тугу, втому і знемогу
Пільгою буде шлях пустий і поле —

Таке, як море,— без меж і без краю,
І зжовклі бори, і зоряні ночі,
І сіра птиця, що зблукала в гаю,
І твої добрі, ясні, тихі очі…

За мною з листя шелестом несеться:
Ніхто ніде не жде тебе в гостину!
Іду. Дорога в синю віддаль в'ється…
Гей, може, стріну затишну долину,

Смерком огонь розложу, заспіваю,
Задивлюсь в грань як дужається з тьмою,
Згадаю літо, і тебе згадаю,
І сподівання ті, що вже за мною…

Згадаю казку про царя старого,
Що знав дівчину з ясною косою,
Та налякався щастя, втік від нього
Вночі у світ; казали: згинув в бою…

А по кім плакав край, други і жінка,
Дівчина з жалем теж його згадала,
Та, як велить одвічна поведінка,
Його слідами — з другим мандрувала…

Іду від тебе. Там мене чекає
Спокійна осінь в золоті і крові,
Там мені тиху думу заспіває
В ржаву хустину вбраний верх діброви,

Там ранки стріну такі, як опалі,
І довгих-довгих мряк лілові смуги
І рябини усміхнені коралі,
Й смерки, залиті випарами туги…

Іду. Назустріч добрий вечір лине,
Лягають тіні. Світ, мов простір моря,
А надо мною небо темно-синє
І серед хмар — одна вечірня зоря.

Гей, зоре моя, добра, ясна зореї
Будь ти одна зі мною серед ночі,
Хоч я моряк, що без стерна на море
Виплив й несеться вдаль, у світ за очі.

Хоч, може, кручі ждуть мене зрадливі,
І вир підводний здружиться зі мною,
Попливу далі в сонці, в мряці, зливі
На світа край,— лиш ти будь надо мною…

А згаснеш ти — і тьма заллє простори,
Не задрижу й не зіб'юся з дороги;
Мені ж байдуже: доли це чи гори,
Чи битий шлях, чи дикі перелоги…

Йду й посилаю я листа з дороги —
Сухий, колючий, як оте будяччя…
Тут осінь зжовклий лист мете під ноги
Й разом зі мною за тобою плаче…

Темніє небо, вкрите бурунами…
Гей, хто з нас збагне долю прехимерну?
Шелестить зжовкле листя під ногами,
Що йду від тебе — й до тебе поверну…

***

Джерело:Цифрова Українська Бібліотека.